

Efteråret 2023

Arkæologisk og historisk baggrundsbelysning af evangelitekster

Undervisningsplan (se fællespensum i slutningen af dokumentet)

Dato	Tema	Indhold	Evangelitekster
UV-dag 1 18. august Lektion 1	Introduktion til Det Nye Testamente tidshistorie	1) Introduktion til faget. Herunder introduktion til primærkilder (Josefus, antik jødiske litteratur og dødehavsrullerne, tidlig rabbinsk litteratur og arkæologisk materiale) og vigtig forskningslitteratur.	
Lektion 2-3		2) Historisk oversigt 167 f.Kr. – 70 e.Kr. med fokus på de vigtigste hovedstrømninger i perioden (særligt diskussionen omkring rituel renhed).	1) Evangelierne og den jødiske historie i perioden: Matt 2: Herodes d Store, barnemordet Luk 13,1-5: Pilatus' mord på galilæere Luk 23,7-12: Jesus for Antipas 2) Renhed: Brylluppet i Kana. Joh 3,25-36 (4s advent, 2t): v25. Joh 13,1-15 (skært., 2t): v10-11. <i>Andre:</i> Mark 7,1-23; Matt 15,1-20; Luk 11,37-41; Matt 23,25-28
Lektion 4-6	Hverdagsfromhed	1) Introduktion til hverdagsfromhed: Bøn, tiende, ziziot, mad, shalom-hilsen mv 2) Død og begravelse * Begravelsestraditioner * Grave: udseende mv	1) Hverdagsfromhed: Matt 6,5-13 (Nytårsdag, 2t): Fadervor. 2) Død og begravelse: Luk 7,11-17 (16s etrin, 1t): Enkens søn fra Nain Joh 11,1-44 (16s etrin, 2t): Lazarus Lidelses- og opstandelseshistorien Joh 2,1-11 (2s e3k, 1t): v6.

UV-dag 2 1. september Lektion 1-3	Tempel og renhed	1) Templet historisk set * Plan, udseende * Funktion * Embedsmænd * Tempelskat * Pilgrimscenter 2) Templet teologisk set * Templets ide og teologiske funktion i GT. * Templet i den nye pagt.	Luk 2,22-38 (julesøn, 1t): Jesus som barn i templet Luk 2,41-51 (1søn e3k, 1t): Jesus som 12-årig i templet Matt 4,1-11 (1søn fasten, 1t): Fristelsen på templets tinde Andre: Luk 1,5-25: Zakarias Joh 1,1-18 (julesøndag): Johannes-prologen. Luk 19,41-48 (10s etrin, 1t): Indtøget og tempelrensningen. Andre: Joh 2,13-22: Tempelrensningen Matt 24,1-2 par: Forudsigelse af templets ødelæggelse
Lektion 4-6	Synagoge og sabbat	1) Synagogen * Historie * Funktion * Embedsmænd * Arkæologien: Magdala. 2) Sabbatten * Funktion * Betydning	Luk 4,16-30 (1s advent, 2t): Synagogen i Nazaret. Andre: Luk 4,14-15: Jesus i synagoger ApG 13,13ff: Paulus i synagogen i Antiochia
UV-dag 3 29. september Lektion 1-2	Jødiske retninger	* Gennemgang af de vigtigste retninger: - Farisæere - Saddukæere - Herodianere - Zeloter, sikariere - Essenerne	Luk 18,9-14 (11s etrin, 1t): Lignelsen om farisæeren og tolderen Joh 3,1-21 (trin sørn, 1t + 2pinsed, 1t): Nikodemus Andre: Luk 13,31-33: Farisæere advarer Jesus Luk 20,27-40: Saddukæernes spørgsmål om opstandelsen Matt 23: Veråb over farisæerne
Lektion 3	Eskatologisk længsel	1) Introduktion til eskatologisk forventning i antik jødedom * Generelt * Spor af forventningen i NT	Luk 1-2
Lektion 4-6	Samaritanerne og messiasforventninger	1) Samaritanerne 2) Messiasforventninger og ørkenrøster (Es 40,3): Døberen. 3) Zelotiske og voldelige Messiasforventninger: Tordensønnerne, herlighedsforventningen.	Joh 4,5-26 (2s e3k, 2t): Den samaritanske kvinde. Luk 10,23-37 (13s e.trin., 1t): Den barmhjertige samaritaner. Luk 17,11-19 (14s e.trin., 1t): Den taknemmelige samaritaner. Matt 3,1-10 (bededag, 1t) + Joh 1,19-28 (4s advent, 1t): Døberens vejberedelse. Matt 2,1-23 (H3k, 1/2t + julesøn, 2t): Herodes den Store og Jesus. Matt 20,20-28 (13s e. trin., 2t): Zebedæussønnernes ønske om herlighet. Luk 22,24-32 (1s fasten, 2t): Disciplenes kamp om at være størst.

UV-dag 4 3. november Lektion 1-3	Jødiske højtider	1) Oversigt over årets højtider 2) Påske (pesach) - inkl påskemåltid 3) Pinse (shavuot) 4) Løvhyttesfest	Matt 26,17-30 (skærtors, 1t): Nadvermåltidet. Joh 8,12-20 (H3k søn, 2t): Jesus til løvhyttesfest i Jerusalem. ApG 2,1-11 (Pinsdag, 1/2t).
Lektion 4-6	Korsfæstelse og passionen	1) Pilatus. 2) Romersk korsfæstelse. 3) Tolkningen af Jesu død i det lys i NT.	Mark 15,20-39 + Matt 27,31-56 + Luk 23,26-49 + Joh 19,17-37 (Langfredag, 1t): Processionen og korsfæstelsen.
10. nov – 6. dec	Udarbejdelse af projektudkast		
UV-dag 5 1. december Lektion 1-3	Projektopgaver: præsentation af projektudkast	* På forhånd skal deltagerne have sendt projektudkast + udkast til pensum på 300 sider til underviserne * Fremlægning på klassenniveau (hver ca. 20 minutter) * Respons fra underviserne (især på problemstilling og afgrænsning)	
Lektion 4-6	Ekstra 'goodies'	1) Genesaret sø. 2) Nazaret og jul.	
8. dec →	Arbejde med projekt	Individuel vejledning på mail (frem til d. 4. januar)	
8. januar	Aflevering af projekt / eksamensopgave	Derefter bedømmelse sammen med ekstern bedømmer	

Fællespensum

(Der kan forekomme mindre justeringer af pensum frem mod kursusstart)

Alle tekster vil blive gjort tilgængelige for deltagerne forud for kursusstart. Det er således ikke nødvendigt selv at anskaffe litteratur.

1: Introduktion til NT's tidshistorie (24. august) - (78 s)

- Burge, G. M., Cohick, L. H., & Green, G. L. (2009). *The New Testament in Antiquity*. Grand Rapids: Zondervan. Siderne 24-51 (27 s).
- Benedikt Otzen: Den antikke jødiske litteratur (Sigfred Pedersen ed: Den nytestamentlige tids historie pp 194-244) (51 s).

Supplerende:

- Charlesworth, J. H. (2013). Jesus Research and Archaeology. I Joel B. Green, & Lee Martin McDonald (red.), *The World of the New Testament: Cultural, Social, and Historical Contexts* (pp. 439-466). Grand Rapids: Baker.

2: Hverdagsfromhed (24. august) (69 s)

- Jensen, M. H. (2010). Jesus + loven = MMM^c. I Leif Andersen, & Peter V. Legarth (red.), *Den kristne og loven* (pp. 17-36). Fredericia: Kolon (20 s).
- Wright, A. T. (2013). Jewish Identity, Beliefs, and Practices. I Joel B. Green, & Lee Martin McDonald (red.), *The World of the New Testament: Cultural, Social, and Historical Contexts* (pp. 310-324). Grand Rapids: Baker. (15 s).
- Alan Millard (1992). *Fund fra Jesu tid*. Fredericia: Lohse (pp 117-135) (19 s).
- Shmuel Safrai: Home and Family. *The Jewish People in the First Century* (vol 2, pp 773-787) (15 s).

Supplerende:

- TEL 2012/3 (renhedsiver forvandlede Israel).
- TEL 2009/2 (lad de døde begrave deres døde).
- Ordet og Israel april 2007 side 5-8 (til begravelse på Jesu tid).

3: Templet (21. september) (62 s)

- Bahat, D. (2006). Jesus and the Herodian temple mount. I James Charlesworth (red.), *Jesus and Archaeology* (pp. 300-308). Grand Rapids, Michigan: Eerdmans. (9 s).
- Instone-Brewer, David (2013). Temple and Priesthood. I Joel B. Green, & Lee Martin McDonald (red.), *The World of the New Testament: Cultural, Social, and Historical Contexts* (pp. 197-206). Grand Rapids: Baker (10 p).
- Shmuel Safrai: The Temple. *The Jewish People in the First Century* (vol 2, pp 865-890, 904-907) (30 s).
- Peter Paludan: Tempel og synagoge i datidens jødedom (Sigfred Pedersen ed: Den nytestamentlige tids historie pp 245-257) (13 s).

Supplerende:

- TEL 2010/4 (fristelsen på templets tinde).
- TEL 2009/3 (se de store sten).

4: Synagoge og sabbat (21. september) (80 s)

- Evans, C. A. (2012). *Jesus and his World: The Archaeological Evidence*. Louisville: WJK. (pp 38-62) (25 s).
- Shmuel Safrai: The Synagogue. *The Jewish People in the First Century* (vol 2, pp 908-944) (37 s).
- K. Arvid Tångberg: Synagogen og synagogeliturgien (Hans Kvalbein ed: Blant skriftlærde og fariseere: Jødedommen i oldtiden pp 85-102) (18).

Supplerende:

- TEL 2013/2 (mordforsøg i Nazaret)

5: Jødiske retninger (26. oktober) (61 s)

- Novakovic, L. (2013). Jews and Samaritans. I Joel B. Green, & Lee Martin McDonald (red.), *The World of the New Testament: Cultural, Social, and Historical Contexts* (pp. 207-216). Grand Rapids: Baker. (10 s).
- Lee-Barnewall, M. (2013). Pharisees, Sadducees, and Essenes. I Joel B. Green, & Lee Martin McDonald (red.), *The World of the New Testament: Cultural, Social, and Historical Contexts* (pp. 217-227). Grand Rapids: Baker. (11 s).
- Reidar Hvalvik: Saddukeerne og fariseerne (Hans Kvalbein ed: Blant skriftlærde og fariseere: Jødedommen i oldtiden pp 103-128) (26 s).
- Oskar Skarsaune: *Kristendommens jødiske rødder*. København: Credo (vol 1 pp 84-97) (14 s).

Supplerende:

- TEL 2012/3 om farisæerne.
- TEL 2017/3 om samaritanerne.

6: Messiasforventninger (26. oktober) (59 s)

- Bird, M. 2009. *Are You the One Who Is to Come?* Baker Academic, pp. 23-62 (40 s)
- Dunn, J. (2013). Prophetic Movements and Zealots. I Joel B. Green, & Lee Martin McDonald (red.), *The World of the New Testament: Cultural, Social, and Historical Contexts* (pp. 242-251). Grand Rapids: Baker. (10 s)
- Ole Andersen (2017). *Slutspillet*, Fredericia: Lohse, pp 161-169 (9 s)

Supplerende:

- Jensen, M. H. (2013a). Blomstre som en rosengård: Messianske forventninger i ørkenen. *TEL*, 24(4), 3-12.
- Jensen, M. H. (2013b). Jubel og mordforsøg i Nazaret. *TEL*, 24(2), 3-9

7: Jødiske højtider (9. november) (67 s)

- Shmuel Safrai: The Temple (pp 891-904) og Home and Family (pp 808-813) i *The Jewish People in the First Century* (vol 2) (20 s).
- Karl William Weyde: De jødiske høytider (Hans Kvalbein ed: Blant skriftlærde og fariseere: Jødedommen i oldtiden pp 62-84) (23 s)
- Jan Holm Mortensen: Jesus og de jødiske fester (side 61-66; 89-106) (24 sider)

Supplerende:

- Jensen, M. H. (2014b). Jesus provokerede festklædte pilgrimme under løvhyttefestens vandøsningsceremoni. *TEL*, 25(4), 12-17

8: Korsfæstelse (9. november) (69 s)

- Dennis, J. (2013). Death of Jesus. I Joel B. Green, Jeannine K. Brown, & Nicholas Perrin, (red.), *Dictionary of Jesus and the Gospels* (Vol. 1, pp. 172-193). Downers Grove: InterVarsity Press. (22 s)
- Bøe, S. (2010). *Cross-Bearing in Luke*. Mohr Siebeck, ss. 50-78 (29 s)
- Jensen, M. H. (2012b). Gudsriget og korset: Historien om, hvordan to modsætninger blev evangelium. *Dansk Tidsskrift for Teologi og Kirke*, 39(2), 19-35 (17 s)

Supplerende:

- Jensen, M. H. (2012). Korsfæstelse - grusommere end døden. *TEL*, 23(1), 3-9 (7s)
- TEL 2012/1.